

STRUKTURA ÚSTNÍ MATURITNÍ ZKOUŠKY Z ČJ

Mgr. Ivana Tálská

ÚSTNÍ MATURITNÍ ZKOUŠKA Z ČJ

<p>Analýza uměleckého textu</p>	<p>I. část</p> <ul style="list-style-type: none">• zasazení výňatku do kontextu díla• téma a motiv• časoprostor• kompoziční výstavba• literární druh a žánr <p>II. část</p> <ul style="list-style-type: none">• vypravěč/ lyrický subjekt• postava• vyprávěcí způsoby• typy promluv• veršová výstavba <p>III. část</p> <ul style="list-style-type: none">• jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku• tropy a figury a jejich funkce ve výňatku
<p>Literárněhistorický kontext</p>	<ul style="list-style-type: none">• kontext autorovy tvorby• literární/obecně kulturní kontext
<p>Analýza neuměleckého textu</p>	<p>I. část</p> <ul style="list-style-type: none">• souvislost mezi výňatky• hlavní myšlenka textu• podstatné a nepodstatné informace• interpretace textu• domněnky a fakta• účel textu• adresát textu <p>II. část</p> <ul style="list-style-type: none">• funkční styl• slohový postup• slohový útvar• kompoziční výstavba výňatku• jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku

ANALÝZA UMĚLECKÉHO TEXTU

III.

Jazykové prostředky

Každé literární dílo může užívat všech stylových vrstev jazyka.

Poetismus

slovo výlučně používané v básni, př. oř, azur

Cizí slova

Neologismus

slovo nově utvořené, př. lajknout

Archaismus

slovo zastaralé, pro které máme nový výraz, př. silozpyt (fyzika)

Historismus

slovo označující zaniklou skutečnost, př. ponocný

Slang

slovo, které používá určitá profesní nebo zájmová skupina, př. housle jako finta ve fotbale

Argot

slovo používané v určitém prostředí (společenská spodina), snaha zastínit původní význam, př. kapr jako milion korun

Dialektismus

slovo pocházející z určitého nářečí, př. zhasnout (vypnout světlo)

Vulgarismus

Odborné termíny

ANALÝZA UMĚLECKÉHO TEXTU

III.

Tropy

= zástupky, jsou založeny na přenášení významu

metafora

přenesení významu na základě podobnosti,
př. oči jsou **okna** do duše

metonymie

přenesení pojmenování na základě věcné
nebo logické souvislosti,
př. zpívat **Kryla** (tzn. písničky Kryla)

synekdocha

záměna části za celek, druh za rod,
př. vrátil se pod rodnou **střechu** (střecha
jako symbol domova)

personifikace

zosobnění, neživá věc se chová jako živá,
př. bílé šatičky smutek **tají**

epiteton

básnický přívlastek,
př. **stříbrný** vítr, **bouřlivý** rok

oxymóron

spojení dvou jevů, které se vzájemně
vylučují,
př. **oživlé mrtvoly**

přirovnání

vlastnost určitého jevu je vyjádřena pomocí
příměru,
př. chytrý **jako liška**

ANALÝZA UMĚLECKÉHO TEXTU

III.

Tropy

= zástupky, jsou založeny na přenášení významu

eufemismus

zjemnění intenzity pojmenování, nepříjemné jevy vyjádřeny „jemněji“
př. **opustil nás navždy**

ironie

posměšné vyjádření, použití slov v opačném významu
př. Ty jsi **ale chytrý!** (ve významu hloupý)

litotes

oslabení představy použitím dvou záporů
př. **Nejsem** s Vámi **nespokojen**.

hyperbola

nadsázka, zveličení skutečnosti
př. **sto roků** v šachtě žil

dysfemismus

zesilující, zhrubělé pojmenování,
př. **čokl**

symbol

nějaký znak je použitý k označení něčeho jiného,
př. **hrdlička** jako symbol lásky

alegorie

jinotaj, dvojí možné chápání jedné věci, utajený smysl, který se v textu skrývá,
př. **kostra s kosou** jako alegorie smrti

ANALÝZA UMĚLECKÉHO TEXTU

III.

Figury

= nedochází ke změně významu, jsou založeny na opakování slov, hromadění jednotlivých slov nebo celků

aliterace

opakování počátečních hlásek na počátku po sobě jdoucích slov,
př. **p**otkal **p**otkan **p**otkana

onomatopoeie

záměrné opakování hlásek nebo slabik,
př. nocí **řinčí řetězů hřmot...**(atmosféru umocňuje hláska ř)

anafora

opakování slov nebo celých sousloví na začátku dvou po sobě jdoucích veršů,
př. **vždy** veselo bývalo v Kyjově, **vždy** veselo v Kyjově bude....

epifora

opakování slov na konci veršů,
př. Když jsem k vám chodíval přes ty **lesy**,
ach ouvej, přes ty **lesy**,

epanastrofa

opakování stejných slov na konci jednoho a na začátku následujícího verše

tautologie

pojmenování téže skutečnosti dvěma různými slovy nebo souslovími,
př. **Věčně a navždy**.

polysendeton

využití spojek v nadbytečné míře,
př. **Že** v očích koutky máš -
A že máš ústa. **A že** máš dvě nohy

ANALÝZA UMĚLECKÉHO TEXTU

III.

Figury

= nedochází ke změně významu, jsou založeny na opakování slov, hromadění jednotlivých slov nebo celků

zeugma

sloveso má několik předmětů, vztahuje se pouze k jednomu, dochází k zanedbání dvojí vazby,
př. Udržujte čistotu uvnitř i před budovou (Správně: Udržujte čistotu uvnitř budovy i před ní.)

apoziopeze

nedokončená výpověď,
př. Ať už jsi pryč, nebo Tě...

elipsa

vynechání určité části výpovědi
př. Vlák odjíždí v deset patnáct. (Správně: Vlák odjíždí v deset hodin patnáct minut.)

anakolut

vybočení (vyšinutí) z větné vazby,
př. Člověk, když není opatrný, hned se mu něco ztratí. (Správně: Člověk, když není opatrný, hned něco ztratí.)

osamostatněný
větný člen

konstrukce sloužící ke zvýraznění určité části výpovědi,
př. O svátcích, to jsme byli u našich příbuzných.

apostrofa

oslovení věci nebo nepřítomné osoby
př. "Jarmilo! Jarmilo! Jarmilo!"

ANALÝZA UMĚLECKÉHO TEXTU

III.

Figury

= nedochází ke změně významu, jsou založeny na opakování slov, hromadění jednotlivých slov nebo celků

řečnická otázka

sdělení má formu tázací věty, ale význam věty oznamovací, její funkcí je zvýraznit naléhavost sdělení

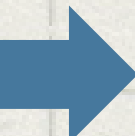
gradace

uspořádání slov, jejichž význam se stupňuje

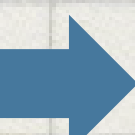
inverze

obrácený (přehozený) slovosled
př. on svůdce dívky mojí

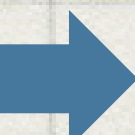
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

KOLÁR, Robert. *Teorie literatury: učebnice pro střední školy*. Plzeň: Fraus, 2014. ISBN 978-80-7238-926-1.

MARTINEC, Ivo, Jana Marie TUŠKOVÁ, Ludmila ZIMOVÁ, Jana HOFFMANNOVÁ, Jaroslava JEŽKOVÁ, Jana VAŇKOVÁ a Vladimíra BEZPALCOVÁ. *Učebnice českého jazyka pro střední školy*. Plzeň: Fraus, 2011. ISBN 978-80-7238-780-9.

SOCHROVÁ, Marie. *Literatura v kostce: pro střední školy*. 2. vyd. Praha: Fragment, 2008. Maturita v kostce. ISBN 978-80-253-0652-9.